

Проблема, яка впливає з виявлених суперечностей, повинна бути актуальною, відображати те нове, що входить або повинно ввійти в життя. Такими нині є проблеми, пов'язані з гуманізацією, фундаменталізацією, демократизацією й інформатизацією освіти, врахуванням індивідуальних особливостей і реалізацією можливостей кожного учня, реалізацією проблемного та особистісно орієнтованого чи розвивального навчання тощо.

У теорії постановка проблеми є вихід за межі вивченого у сферу невідомого, тобто того, що повинно бути дослідженим. Смысл проблеми полягає у фіксації уваги на відсутності або недостатності наявних знань. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в висвітленні проблеми якості науково-педагогічних досліджень, як однієї з кардинальних методологічних проблем педагогічної науки.

Список використаних джерел

1. Вдовенко І. С. Особливості навчання професійного спілкування студентів університету / І. С. Вдовенко // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. праць / за заг. ред. проф. В.І. Сипченка. – Слов'янськ : СДПУ, 2010. – Вип. ЛІІ, Ч. ІІ. – С. 9–16.
2. Іванова Т. В. Професійна культура майбутнього вчителя / Т. В. Іванова // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 2. – С. 86–93.
3. Панова Л. С. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л. С. Панова, І. Ф. Андрійко, С. В. Тезікова // Наукові записки. Серія: Філологічні науки: збірник наукових праць. – 2009. – № 81. – С. 141–146.

References

1. Vdovenko, I. S., 2010. Osoblyvosti navchannia profesiinoho spilkuvannia studentiv universytetu [Features of teaching professional communication to university students]. *Humanization of the educational process*, LII, II, pp. 9–16.
2. Ivanova, T. V., 1995. Profesiyna kultura maybutn'oho vchytelya [Professional culture of the future teacher]. *Pedagogy and Psychology*, 2, pp. 86–93.
3. Panova, L. S., Andriyko, I. F., and Tezikova, S. V. 2009. Metodyka navchannia inozemnykh mov u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh [Methodology of teaching foreign languages in general educational institutions]. *Scientific notes. Series: Philological Sciences*, 81, pp. 141–146.

УДК 378:373.3.011.3-051:37.041(045)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Товканець Г.В., Росол Є.І.

PECULIARITIES OF THE ORGANIZATION OF PROFESSIONAL SELF-DEVELOPMENT OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Tovkanets Hanna, Rosol Yevheniia

В статті досліджено особливості організації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів. Виявлено, що важливим чинником готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи є організаційно-педагогічні умови, які впливають на змістовий і процесуальний аспекти освітнього процесу. Наголошено, що найбільш ефективними методами, які спонукають внутрішню готовність студентів до професійного саморозвитку в умовах університету є такі: мозковий штурм, рольові ігри, психолого-педагогічні тренінги, метод проектів тощо.

Ключові слова: організація самостійної роботи, професійний саморозвиток, здобувачі вищої освіти.

The article examines the features of the organization of professional self-development of future primary school teachers. It is revealed that an important factor of readiness for professional self-development of future primary school teachers is organizational and pedagogical conditions that affect the content and procedural aspects of the educational process. The awareness of higher education students of the importance of organizational and pedagogical conditions for ensuring professional self-development of future primary school teachers was studied, a questionnaire was conducted. It is emphasized that the most effective methods that encourage students' inner readiness for professional self-development in the university are: brainstorming, role-playing games, psychological and pedagogical training, project method and more. It is concluded that important pedagogical conditions for intensifying the self-development of future primary school teachers are: the formation of professional competencies based on practice-oriented educational approach; changing the content and technologies of education in accordance with the requirements of time and the needs of graduates; actualization of personal resources of students, teaching staff in the process of transfer and assimilation of socio-cultural experience; adjusting the content of educational programs and teaching methods taking into account the requirements of employers, taking into account the connection of professional competencies with professional tasks, etc.

Key words: organization of independent work, professional self-development, applicants for higher education.

Одним із чинників, що суттєво впливає на професійне становлення майбутніх педагогів в середовищі освітнього закладу, є самостійна пізнавальна діяльність. Завдяки самоосвіті здобувачі вищої освіти формують навички самостійної роботи, опановують елементи теоретичного мислення, методи наукового дослідження. Педагогічна цінність самостійної роботи полягає в забезпеченні активної пізнавальної діяльності кожного здобувача вищої освіти, її індивідуалізації, враховуючи психічні особливості та загальну підготовку студентів, тобто вона максимально сприяє розвитку індивідуальності особистості.

Але досягнення високого рівня розвитку в період ранньої дорослості, на нашу думку, можливе лише тоді, коли психічні процеси, стани і властивості особистості студентів перебуватимуть в умовах оптимального пізнавального, інтелектуально-творчого навантаження, посиленої мотивації, спрямованості на активну працю і співробітництва з викладачем.

На основі аналізу педагогічної літератури [1-3] можемо зробити висновок, що педагогові варто враховувати закономірності та психологічні механізми певного вікового періоду з метою створення психолого-педагогічних умов подолання студентами труднощів у навчанні та розвитку і реалізації їхніх потенційних пізнавальних можливостей, розвитку пізнавальної мотивації. Це пояснює необхідність диференційованого навчання з урахуванням індивідуальних особливостей студентів.

На основі виявлення сутнісних характеристик організаційно-педагогічних умов можемо говорити, що науково-педагогічні умови дослідження – це особливості організації освітнього процесу, які детермінують результати виховання, навчання та розвитку особистості, об'єктивно забезпечують можливість їхнього покращення шляхом реалізації нової парадигми освіти, застосування передових освітніх методик, сучасних та інноваційних технологій, впровадження кращого педагогічного досвіду.

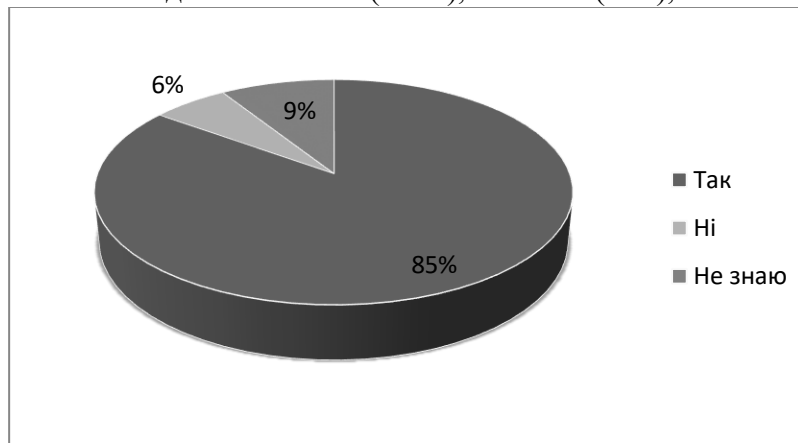
Отже, дослідження наукової літератури дає підстави стверджувати, що організаційно-педагогічні умови є важливим чинником готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи. Вони впливають на змістовий і процесуальний аспекти освітнього процесу, сприяють належній реалізації дидактичних закономірностей і принципів навчання, ефективному функціонуванню та розбудові освітньої системи, гарантують високу якість професійної підготовки і всебічний розвиток особистісних якостей суб'єктів навчання [2].

Мета статті: виявити особливості організації професійного саморозвитку майбутніх учителів початкових класів

Нами на основі анкетування проведено вивчення усвідомлення здобувачами вищої освіти важливості організаційно-педагогічних умов забезпечення професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи. Анкета містила запитання «Чи є важливим, на Вашу думку, врахування організаційно-педагогічних умов в університеті у забезпеченні професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи?» (Відповіді: Так. Ні. Не знаю), «Чи визначали Ви умови, які б забезпечували Ваш професійний саморозвиток?» (Відповіді: Так. Ні.), «Які, на Вашу думку, організаційно-педагогічні умови є важливим чинником готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи? Назвіть їх» (питання анкети було відкритим).

Анкетування проводилося зі студентами спеціальності 013 «Початкова освіта», освітній ступінь «Бакалавр». В опитуванні брали участь 45 студентів 2-3 курсів педагогічного факультету Мукачівського державного університету денної і заочної форми.

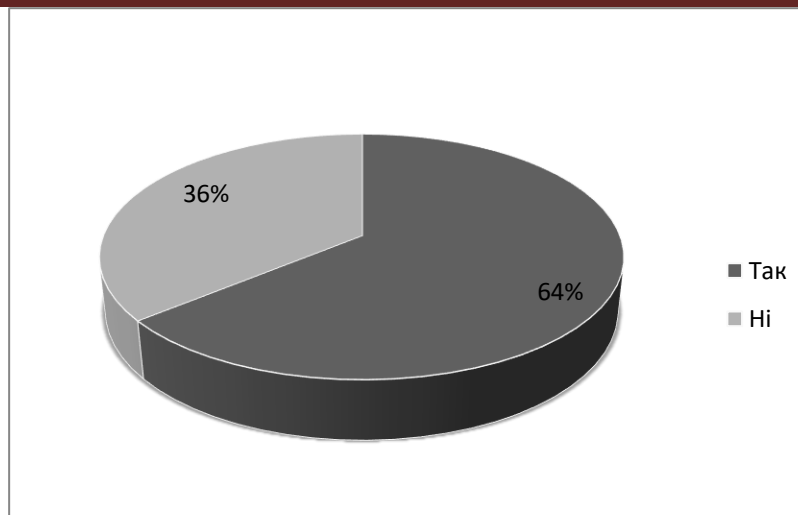
На запитання «Чи є важливим, на Вашу думку, врахування організаційно-педагогічних умов в університеті забезпечення професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи?» 38 здобувачів освіти відповіли «Так» (85 %), 3 – «Ні» (6 %), 4 – «Не знаю» (9 %).

Рис. 1. Результати анкетування за питанням «Чи є важливим врахування організаційно-педагогічних умов в університеті забезпечення професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи?»

Як засвідчують результати анкетування, більшість здобувачів вищої освіти за спеціальністю 013 «Початкова освіта» вважають врахування організаційно-педагогічних умов в університеті важливим чинником забезпечення професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи. Це означає, що в університеті постійно потрібно дбати про удосконалення освітнього процесу, що стосується професійного саморозвитку.

Водночас відповіді на запитання «Чи визначали Ви умови, які б забезпечували Ваш професійний саморозвиток?» засвідчили, що 29 здобувачів освіти відповіли «Так» (64 %), 16 – «Ні» (36 %). Тобто, майбутні учителі на 2-3 курсі ще не повністю усвідомлюють необхідність професійного саморозвитку.

Рис. 2. Результати анкетування за питанням «Чи визначали Ви умови, які б забезпечували Ваш професійний саморозвиток?»

А відповіді на запитання «Які, на Вашу думку, організаційно-педагогічні умови є важливим чинником готовності до професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи? Назвіть їх» підтвердили, що визначення умов професійного саморозвитку є складним для здобувачів молодших курсів – більшість з них не назвали жодного чинника. Здобувачі 3 курсу змогли назвати тільки дві організаційно-педагогічні умови. Перша з них – активізація цілеспрямованої позааудиторної роботи в університеті; друга – посилене інформаційне забезпечення з проблеми професійного саморозвитку.

Відповідно, можемо зробити висновок, що визначаються і завдання до університетської освіти щодо уваги до проблеми професійного саморозвитку у процесі розробки освітніх програм, навчальних курсів, планів виховної роботи та організації семінарів, вебінарів, конференцій тощо.

Набутий нами досвід викладацької діяльності засвідчує, що найбільш ефективними методами, які спонукають внутрішню готовність студентів до професійного саморозвитку є такі: мозковий штурм, рольові ігри, психолого-педагогічні тренінги, метод проєктів тощо.

Чинником розвитку мотивації є цілеспрямоване моделювання та розвиток ситуацій самовдосконалення, при яких студенти постійно зіштовхуються з необхідністю активно розширювати та застосовувати професійні знання, вміння, актуалізувати власні професійні якості.

Ефективним засобом підтримки мотивації професійного саморозвитку є включення студентів у спеціально створені проблемні ситуації. Проблемне навчання – це така організація процесу навчання, сутність якої полягає у створенні в освітньому процесі проблемних ситуацій та вирішенні студентами навчальних проблем. Проблемні ситуації не дають готового вирішення різноманітних проблем, а супроводжуються розмірковуванням, пошуком можливих варіантів прийняття рішення, спонукають до дискусії.

Професійні знання та вміння найкраще формуються в ситуації, яка моделює діяльність учителя у школі. Залучення студентів до ситуації професійної спрямованості (а саме таким і є метод моделювання педагогічних ситуацій) створює умови, за яких майбутні педагоги отримують можливість самостійно аналізувати педагогічні процеси, опрацьовувати шляхи встановлення контакту, прийоми створення певного емоційного стану та його корекції, шляхи вирішення типових ситуацій взаємодії. Зазначений вище метод допомагає розкрити тісний зв'язок педагогічної теорії зі шкільною практикою; дає можливість побачити типові труднощі, які бувають у повсякденній праці вчителя, а також визначити шляхи їхнього подолання.

Важливим засобом підготовки є використання ігрових технологій. Інтеграція навчальної та ігрової діяльності забезпечує підтримку мотиваційної сторони навчання, оскільки кожна гра є розвивальною та комунікативно спрямованою.

Для стимулювання студентів до означеного виду діяльності використовуються різні форми роботи, інтерактивні методи навчання, сучасні технології навчання (технологія навчального співробітництва, технологія диференційованого навчання, ігрова навчальна технологія, технологія організації навчальної проектної діяльності тощо).

Важливим напрямом самостійної роботи та практичної підготовки студентів є використання методу мікрвикладання, який сприяє кращій підготовці до майбутньої діяльності, опануванню педагогічною майстерністю. Мікрвикладання є одним із засобів удосконалення професійної діяльності майбутнього вчителя, що допомагає краще усвідомити сутність педагогічних явищ. Моделюючи фрагмент практичної діяльності, студенти розвивають свої здібності, набувають певного досвіду, в них формуються такі якості, як комунікативність, педагогічна інтуїція, навички самоосвіти, педагогічний оптимізм, що поєднуються з глибокими теоретичними (педагогічними) знаннями [2].

Метод інверсії розвиває вміння аналізувати пізнавальні завдання і самостійно формулювати їх. Студенти спочатку самостійно (під час підготовки до заняття) ознайомлюються із запропонованими запитаннями та дидактичними завданнями, аналізують їх. При цьому може виникнути потреба звернутися до додаткових джерел інформації (книги, сценарії виховних заходів, статті, магнітофонні записи, комп'ютерні програми, кіно).

Метод проектів – це сукупність певних дій, попереднє опрацювання матеріалу, пошук нової інформації, реалізація задуму, висування доцільних пропозицій. Основою цього методу є вміння самостійно і творчо конструювати свої знання, уміння; орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити.

Таким чином, важливими педагогічними умовами активізації саморозвитку майбутніх учителів початкових класів є: формування професійних компетенцій на основі практикоорієнтованого освітнього підходу; зміна змісту та технологій освіти відповідно до вимог часу та потреб випуску фахівців; актуалізація особистісних ресурсів студентів, викладацького складу в процесі передачі і засвоєння соціокультурного досвіду; коригування змісту освітніх програм та методів навчання з урахуванням вимог роботодавців з урахуванням зв'язку професійних компетенцій із професійними завданнями тощо.

Перспективами подальших досліджень можуть бути проблеми практичного спрямування професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в кризових умовах розвитку українського суспільства.

Список використаних джерел

1. Калугіна Т. В. Професійний саморозвиток викладача іноземної мови у системі науково-методичної роботи коледжу: діагностичний інструментарій: навч.-метод. посібник / Т. В. Калугіна, О. В. Матвієнко. – Івано-Франківськ: НАІР, 2018. – 146 с.
2. Смолюк А. І. Компонентна структура професійного саморозвитку майбутніх учителів початкової школи / А. І. Смолюк // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. – Миколаїв, 2017. – № 57. – С. 432–435.
3. Якімова Н. С. Професійне самовизначення і професійна орієнтація молоді: сучасні тенденції та проблеми / Н. С. Якімова // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – № 1. – С. 142–149.

References

1. Kaluhina, T. V., and Matviienko, O. V. 2018. *Profesiyni samorozvytok vykladacha inozemnoi movy u systemi naukovo-metodychnoi roboty koledzhu: diahnostychnyi instrumentarii*

- [Professional self-development of a foreign language teacher in the system of scientific and methodical work of the college].* Ivano- Frankivsk: NAIR.
2. Smoliuk, A. I., 2017. Komponentna struktura profesiinoho samorozvytku maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly [Component structure of professional self-development of future primary school teachers]. *Scientific Bulletin of the Nikolaev National University named after V. O. Sukhomlinsky. Series: Pedagogical sciences*, 57, pp. 432–435.
  3. Iakymova, N. S. 2011. Profesiine samovyznachennia i profesiina orientatsiia molodi: suchasni tendentsii ta problemy [Professional self-determination and professional orientation of young people: current trends and problems]. *Demography and social economy*, 1, pp. 142–149.

УДК 378:37.091.12-051:[008:174.7-028.42:378.4](045)

РОЛЬ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ УНІВЕРСИТЕТУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Фенцик О.М.

THE ROLE OF ACADEMIC CULTURE OF THE UNIVERSITY IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS

Fentsyk Oksana

У статті представлено огляд сутнісних характеристик академічної культури. Виявлено, що академічна культура є інтеграцією академічної культури особистостей та академічної культури університету в цілому. Установлено, що професійна підготовка майбутніх педагогів повинна здійснюватися на основі соціокультурного підходу що передбачає створення такого академічного середовища, в якому всі суб'єкти освітнього процесу проявляють чесність, відповідальність як основу навчання, дослідження, викладання, а також демонструють справедливість, повагу, довіру, відкритість до співпраці та декларують їх як цінності.

Ключові слова. професійна підготовка, академічна культура, майбутні педагоги, ціннісні орієнтації.

In the article the author, using methods of analysis, comparison, generalization, has given an overview of the essential characteristics of academic culture.

It has been found that academic culture is an integration of academic culture of individuals and academic culture of the university as a whole, and an important feature of academic culture of higher educational establishment is a system of common values, attitudes, norms, traditions, ethical behavior of all members of the academic community during educational and scientific activities.

It has been established that professional training of future teachers should be carried out on the basis of socio-cultural approach, which involves the creation of such an academic environment in which all the subjects of the educational process show honesty, responsibility as a basis for teaching, research, education, demonstrates fairness, respect, trust, openness to cooperation and declare them as values.

Key words: professional training, academic culture, future teachers, value orientations.

Реформування освіти в Україні, зокрема запровадження Концепції Нової української школи, вимагає суттєвих змін до професійної підготовки майбутніх педагогів. Зрозуміло, що успішність підготовки майбутніх педагогів залежить від багатьох чинників: оновлення змісту професійної підготовки, впровадження освітніх інновацій та інформаційних технологій, дослідницький характер навчання тощо. Значною мірою на якість освіти впливає також освітнє середовище університету, тому одним із показників якості та індикатором стану

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>